

Nr 82.

Af herr **Fahlbeck**, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt.*

I betraktande af det stora arbete, som är nedlagdt på det förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, som innehålles uti Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 88, är det icke utan stor tvekan, som jag härmed vågar föreslå Riksdagen att afslå detsamma. De anmärkningar, som kunna göras mot detta förslag, synas mig likväl vara så stora, att man hellre för ett eller annat år må stanna vid det provisorium i skattelagstiftning, hvaruti vi alltsedan 1902 befinna oss, än att nu som bestående organisation för långliga tider antaga nämnda förslag. De omständigheter, på hvilka jag grundar denna uppfattning, äro i hufvudsak följande.

I vårt land har sedan äldre tider utom staten jämväl kommunerna varit hänvisade till den direkta beskattningen för fyllande af sina behof. Det är alltså två, som ösa ur samma skattekälla, ehuru, såsom det hittills skett, utan hänsyn till hvarandra. Detta har kunnat gå för sig, så länge statens direkta beskattning i form af allmänna bevillningen utgjorde endast en mindre fyllnadssumma uti de nödiga inkomsterna och å andra sidan kommunernas skattekräf ännu ej voro så stora.

Med den nya inkomstskattens införande 1902 har det först nämnda förhållandet ändrats, i det att den direkta beskattningen för statens del förvandlats till en fullt själfständig skattekälla, hvilken i för våra förhållanden stor utsträckning tages i anspråk. Samtidigt ställa kommunerna, som för sitt skattebehof helt och hållet äro hänvisade till den direkta beskattningen, allt större anspråk på densamma. Redan nu ut-

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band. 39 Häft. (Nr 82.)

taga kommunerna på denna väg högst betydande belopp — 1907 utgörande ej mindre än 84 millioner kronor i rundt tal — och efter hittills vunnen erfarenhet ökas år för år detta belopp i stark progression. Om, såsom snart nog torde komma att ske, kommunernas inkomster af brännvinsmedel upphöra, och den lucka detta öppnar i deras finanser måste fyllas genom direkt beskattning, så kommer därigenom denna att ytterligare få vidkännas en mycket stark belastning.

Man måste under dessa förhållanden fråga sig, om det är klokt att nu definitivt ordna den direkta beskattningen till staten utan att samtidigt hafva åtminstone i sina hufvuddrag gjort klart för sig, huru den öfriga, större delen däraf, som måste tillkomma kommunerna, bör ordnas. Detta är, synes mig, påkalladt i första hand för att erfara, om den önskade boskillnad mellan stats- och kommunal beskattning, som finansministern utlofvat, verkligen kommer till stånd. Till den stora skatte-reformen måste nämligen höra, att lägga den kommunala direkta beskattningen på annan grund än statsbeskattningen. Men huru detta skall tillgå bör man, om också blott i stort, få se, innan man fastslår den senare. Eljest kan det hända, att stat och kommun hädanefter som hittills komma att anlita samma skattesubjekt och samma skatteobjekt, utan reel åtskillnad om ock under nya namn.

Men en sådan öfverblick öfver den framtida direkta beskattningen är äfven af den grund önskvärd, att man först därigenom kan rätt bedöma, huru långt staten bör gå uti anlåtande af denna skattekölla. Staten har nämligen andra sådana att tillgå uti den indirekta beskattningen, hvilken icke gärna kan stå kommunerna till buds. En särskild anledning att i fråga om den direkta beskattningen förfara endast efter noggrann pröfning af densamma i hela dess omfattning är dessutom, att denna är den enda skattereserv, till hvilken staten i inträffade kritiska tider, då andra skatteköllor sina, kan lita.

En annan anmärkning, som mot det framlagda förslaget kan göras, är att det bryter mot sin egen princip och i ett fall öfverför skatten från inkomstagaren till inkomstkällan.

Fattar man nämligen Kungl. Maj:ts förslag, såsom det själf ger sig ut för, eller som ett rent inkomstskatteförslag, påläggande inkomsterna skatt efter inkomstagarnes personliga skatteförmåga, så följer däraf eller borde följa, att skatten uttages endast af fysiska personer och utmätes progressivt efter inkomsternas storlek. I ett fall har äfven Kungl. Maj:t genomfört denna princip med en nästan förvånande konsekvens, nämligen

beträffande skatt på förmögenhet, i det att denna föreslagits skola utgå som inkomstskatt af vederbörande ägare, icke af källan till ifrågavarande inkomster, förmögenheterna själfva. I ett annat fall åter, nämligen beträffande bolag, har förfarits på alldeles afvikande sätt, i det att skatten här uttages icke af aktie- och lottägarna utan af företagen, som hvarken äga inkomst eller skatteförmåga i samma mening som fysiska personer. Anledningen till denna afvikelse från den allmänna grundsats för inkomstbeskattningen, som man säger sig vilja genomföra, finnes ingenstädes i den kungl. propositionen angifven. Det enda verkliga skäl för en sådan anordning, som kan anföras, är det, som vållat att uti allmänna bevillningen skatt uttages af bolagen i stället för af aktionärerna, nämligen att man eljest ej kunde komma åt den beskattningsbara inkomsten. Men sedan själfdeklaration införts och den bolagen åliggande skyldigheten att till vederbörande skattemyndigheter insända uppgifter om den hvarje aktie- och lottägare tillkommande utdelningen noggrannare tillämpas, så har detta skäl förlorat sin giltighet. Den af bolagen härflytande inkomsten bör alltså i likhet med hvad fallet är beträffande alla andra företag, jordbruk, handel och handtverk, uttagas af de inkomsttagande personerna, icke af företagen. Detta är den enda konsekventa tillämpningen af inkomstskattens princip.

Den invändning häremot, som ur fiskalisk synpunkt möjligen kan göras, att i detta fall bolagens icke utdelade inkomst icke blefve beskattad, saknar betydelse. Ty denna fonderade eller afskrifna inkomst är för de allra flesta bolag att betrakta som en inre säkerhetsanordning för företagets bestånd af samma natur som annan afskrifning. Under alla förhållanden kan icke nämnda reserverade inkomst tagas som skäl för en beskattning af någonting annat än just samma, ej hos aktieägarna beskattade inkomst.

Nu kan väl tyckas, att om en skattetyper är konsekvent genomförd eller icke, är ej så stor sak. För principrytteri skall man ej afvisa en stor reform, om den eljest är god. Härutinnan instämmer jag gärna. Men det är mer än konsekvensen som här står på spel. Stora national-ekonomiska intressen beröras härvidlag.

All skatt tages eller bör tagas af det nationella arbetets årliga afkastning. Men denna passerar olika stadier från sin tillkomst till sin användning, och det är ingalunda likgiltigt på hvilken punkt uti detta förlopp, skatten uttages, på produktionens stadium eller på konsumtionens, hos företagen eller hos inkomsttagarna. I senare fallet träffar den in-

skränkning, hvartill hvarje skattläggning kan gifva anledning, konsumtionen och gör då i regel ingen skada. I alla händelser står det då den enskilde inkomstagaren fritt att afgöra, huruvida han i motsvarande grad skall inskränka sin konsumtion eller eventuella besparingar för kapital-samling. Uttages åter skatten direkt af företagen, så bli dessa utsatta för eventuella inskränkningar, hvilket städse måste för den fortsatta produktionen vara till skada. Särskildt gäller detta om företag i bolagets form, hvilkas ägare, innehafvarne af aktier och lotter, vanligen mindre tänka på företaget än på utdelning å sina andelar däri, och som därför gärna pressa fram så stor sådan som möjligt. Därför kommer en skatt, som träffar bolagen i stället för dess aktie- och lottägare, mycket lätt att föranleda minskad afsättning till företagets bestånd och minskad anskaffning af nya maskiner m. m., hvilket för produktionens utveckling innebär en stor fara. Detta är det stora afgörande skälet, hvarför en direkt beskattning hellre bör uttagas hos de enskilda inkomsttagarna än hos företagen, vare sig bolag eller andra.

I förevarande fall kan dessutom anmärkas, att den extra beskattning, hvarför bolagen enligt Kungl. Maj:ts förslag äro utsatta, förefaller att vara väl starkt tilltagen. Man finner detta bäst, om man jämför den skatt, som drabbar en inkomst härflytande af aktier, med den som kommer af arbete och af annan förmögenhet än aktier. Enligt de i den kungl. propositionen upptagna tabellerna ställer sig sålunda skatten å en inkomst på 5,000 kronor allt efter sitt ursprung sålunda:

af arbete	110: — kr.
af annan förmögenhet än aktier	153: — »
af aktier eller lotter i bolag: lägst.....	278: — »
högst.....	413: — »

hvarvid emellertid i förra fallet 125 kronor eller $2\frac{1}{2}\%$, i senare 260 kronor eller $5,2\%$ uttagas icke af aktieägaren utan af bolaget. Då nu all industri i Sverige måste, på grund af den ringa förekomsten af större förmögenheter på enskilda händer, drifvas i form af aktiebolag, så kan ifrågasättas, om man ej härmed alltför hårdt belastar denna näringsgren. Så mycket mera skäl hade det därför varit att uttaga skatten icke af företagen, utan af deras ägare.

Slutligen kan äfven den anmärkningen göras, att detta förslag, som afser att på bestående sätt ordna den direkta beskattningen, hvad sta-

ten angår, framkommit i en tid af statsbrist och däraf tagit intryck. Statsbristen häfves nämligen ej, såsom i fråga om en sådan kunde förväntas, antingen genom att häfva dess orsak, om sådan kan påvisas, eller genom åtgärder af tillfällig natur. Den tvärtom tages med uti den nya inkomstskatten, i det den senare upptages till så högt belopp, att statsbristen därmed till större delen täckes. Detta anser jag vara ur statsfinansiell synpunkt oriktigt, allra helst då den förnämsta orsaken till statsbristen i detta fall, järnvägarnas sjunkande nettoafkastning, är väl känd och läser kunna utan alltför stor svårighet afhjälpas.

Skulle emellertid de åtgärder, som i sådant afseende kunna vidtagas, jämte den beskattning af arf, som kamrarna redan i princip beslutit, samt ökad tull å kaffe, hvarom förslag föreligger, icke anses till fyllest, så återstår alltid utvägen med ett mindre tillägg till inkomstskatten för nästa år. Huru bristfällig den nuvarande ordningen med bevillning och inkomstskatt må vara, så är dock att föredraga att ännu något år bibehålla denna samt afhjälpa den tillfälliga statsbristen, låt vara med en tilläggsskatt, om så skulle behövas, framför att nu definitivt ordna den direkta beskattningen på sätt Kungl. Maj:t föreslår.

Då jag sålunda anser, att man för att rätt bedöma det föreliggande förslaget måste i sina hufvuddrag känna, huru den direkta beskattningen för kommunerna tänkes anordnad, och vidare den föreslagna skattläggningen af bolag synes hvila på oriktig grund, samt slutligen det definitiva ordnandet af den framtida beskattningen bör ske utan sammanblandning med den tillfälliga statsbristen, så får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen behagade afslå Kungl. Maj:ts proposition nr 88 med förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Stockholm 13 april 1910.

P. Fahlbeck.